

5. Економіка України на шляху від депресії до зростання: джерела, важелі, інструменти / Я. А. Жаліло, Д. С. Покришка, Я. В. Белінська [та ін.] – К. : Нісд, 2010. – 96 с.
6. Звіт ІФС «Інвестиційний клімат в Україні: яким його бачить бізнес» // Консультативна програма з інвестиційного клімату, регіон Європа та Центральна Азія. – жовтень 2009 року. – 222 с. – Режим доступу: <http://www.ifc.org/Ukraine/bee>

УДК 332.12

Попова А.В.,
ст. викладач
кафедри обліку та аудиту
Академії муніципального управління, м. Київ

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРЕДУМОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ

У статті автором визначена економічна сутність реструктуризації, проблеми і передумови ефективності її впровадження. Уточнюється трактування поняття реструктуризації. Пропонується розглядати його у декількох площинах.

В статтє автором определена экономическая сущность реструктуризации и проблемы её внедрения. Уточняется трактовка понятия реструктуризации. Предлагается рассмотреть его в нескольких плоскостях.

The economical essence of restructuring is detected and criterions of it's applying are investigated. The definition of this process is described at several points of view.

Постановка проблеми. Формування національної економіки України на сучасному етапі вимагає перегляду існуючих наукових підходів до дослідження процесів територіального комплексоутворення. Особливу роль в цьому питанні відіграє реструктуризація виробничого потенціалу, яка передбачає удосконалення теоретико-методичних засад та розробки практичних рекомендацій.

Досвід інших країн переконує, що реструктуризація є нормальним явищем для будь-якої економіки. Якщо падає ефективність діяльності організаційної системи – чи то окремого підприємства, чи економіки в цілому, - об'єктивно виникає питання про необхідність змін у її структурі.

Ринкова економіка висуває до суб'єкті господарювання, що функціонують в її рамках, ряд вимог. Однією з найзначущіших і водночас важко виконуваних вимог є вміння адаптуватися до мінливого зовнішнього середовища. Це досягається постійними перетвореннями різних сфер діяльності підприємства, тобто його реструктуризацією.

На сьогодні в Україні вже напрацьовано певну нормативну базу, яка дає змогу здійснювати структурні зрушення. Але відсутність чітко окресленої цілі, глибокого розуміння завдань, механізмів і наслідків цих структурних змін призводить до невиконання програм розвитку як на окремих підприємствах, так і на рівні всієї економіки.

Розглядаючи реструктуризація як керований державою процес, слід виходити з того, що це має бути система взаємозалежних змін у структурі економіки на макро- та мікрорівні з метою підвищення ефективності її функціонування.

Реструктуризація підприємств дуже тісно по'язана з процесом банкрутування. Цей зв'язок може виявитися на різних стадіях через багато обставин: по-перше, своєчасна реконструкція може бути способом відвернення банкрутства; по-друге, вона може здійснюватися з метою санації, якщо справу про банкрутство вже порушено; і по-третє, коли відновити життєздатність підприємства вже неможливо, реконструкція може здійснюватися з метою більш вигідної реалізації цього майна. Четвертою причиною є необхідність демонополізації української економіки і створення умов для розвитку конкуренції. Перелік причин може бути продовжений, але й перелічені свідчать про те, що більшість вітчизняних підприємств не зможе вже у найближчому майбутньому функціонувати без реструктуризації. Тому, важливою умовою успішного проведення економічної реформи є удосконалення управління господарською діяльністю підприємств шляхом формування ефективних організаційних систем, що сприяють досягненню стратегічних цілей.

Формування цілей статті. У даній статті розглядаються теоретичні аспекти і методичні підходи щодо процесу реструктуризації. Адже реструктуризація, як інструмент економічного росту, при її успішному проведенні дозволить стабілізувати економічну ситуацію в регіоні, а сильний регіон - сильна держава.

Неоднозначність, складність і комплексність цього процесу викликають різні трактування, багато з яких відтілюють тільки окремі його сторони.

Наукові результати. Досить часто із реструктуризацією ідентифікується поняття „ санації ”. Реструктуризація суб'єкта господарювання — це проведення організаційно-економічних, правових, виробничо-технічних заходів, спрямованих на зміну його структури, системи управління, форм власності, організаційно-правових форм, які здатні відновити прибутковість, конкурентоспроможність та ефективність виробництва[5, с. 130].

Реструктуризацію доцільно починати на ранніх стадіях кризи. Вона спрямована переважно на подолання причин стратегічної кризи та кризи прибутковості. А санація включає в себе як реструктуризацію (заходи щодо відновлення прибутковості та конкурентоспроможності), так і заходи фінансового характеру (спрямовані на відновлення ліквідності та платоспроможності).

Слід зазначити, що автори робіт, присвячених проблемам реструктуризації, не уточнюють трактування цього поняття. А на нашу думку, це поняття слід розглядати у декількох площинах.

По-перше, це конкретні визначення, які отримав цей термін у економічній літературі.

По - друге, це комплекс дій, здійснюваних на підставі досліджень існуючих структур управління об'єктами та економічного обґрунтування і вправдження нових структур.

По - третє, це зіставлення з подібним, пошук характерних особливостей та відмінностей. Не властивих іншим спорідненим явищам.

Таким чином, реструктуризація економіки в цілому ускладнюється тим, що цей напрям наукових досліджень є новим у вітчизняній економічній теорії. В роботах багатьох українських і зарубіжних вчених Алімова О.М., Амоші О.І., Борщевського П.П., Грей В., Дорогунцова С.І., О'Брайн, Франкліна А. та інших розглядаються, як правило, окремі питання реструктуризації. Наприклад, О.І. Амоша [1, с. 33] розглядає реструктуризацію як “організаційно-економічні, правові, технічні заходи, спрямовані на зміну структури підприємства, його управління, форм власності, організаційно – правових форм і здатні привести підприємство до фінансового оздоровлення, збільшення обсягу випуску конкурентоспроможної продукції, підвищення ефективності виробництва”. Отже, визнається спрямованість реструктуризації на оздоровлення та підвищення конкурентоспроможності. “Фундаментальним переосмисленням, радикальною перебудовою бізнесу з метою покращення таких важливих показників, як вартість, якість, рівень сервісу, швидкість функціонування, фінанси, маркетинг”, називає реструктуризацію М.Хаммер [3, с. 40].

Неоднозначність, складність і комплексність цього процесу викликають різні трактування, багато з яких відтілюють тільки окремі його сторони. До того ж питання реструктуризації не стало предметом детального дослідження у вітчизняній науковій літературі. Найбільш широко воно розкрито у працях М. Білик, торкаються цієї теми також Кузьмін О.Є., Бень Т., Поддєрьогін А., Довбня С., однак в авторів відсутня єдність наукової термінології та методологічних підходів у даному питанні. Так, не слід ототожнювати поняття реструктуризації та реорганізації, оскільки перше є багато ширшим і включає в себе друге.

Згідно з методичними рекомендаціями щодо проведення санаційної реструктуризації підприємств, затвердженими Міністерством економіки України, “реструктуризація підприємства – це проведення організаційно – економічних, правових, виробничо - технічних заходів, спрямованих на зміну структури підприємства, управління ним, форм власності, організаційно – правових форм, які здатні привести підприємство до фінансового оздоровлення, збільшення обсягів випуску конкурентноспроможної продукції, підвищення ефективності виробництва”.

Отже, у самому терміні “реструктуризація” закладений його зміст. Який полягає у зміні структури підприємства. В залежності від напрямків змін виділяють:

- Фінансову реструктуризацію;
- Реструктуризацію виробництва та маркетингу;
- Реструктуризацію менеджменту;

4. Реструктуризацію власності (зміна форм власності, зміна складу власників, тобто саме те, що включене нами до поняття “реорганізація”).

Таким чином, реструктуризація є системним механізмом реформування підприємства, а реорганізація виступає лише як певний її напрямок поряд з іншими напрямками структурної перебудови [2, с. 30].

У свою чергу санація в будь-якому випадку пов'язана з реструктуризацією, тобто з певними змінами в діяльності господарського суб'єкта. А одним з ефективних методів санації підприємства є реорганізація.

Деякі автори помилково прирівнюють поняття реструктуризації і санації. Насправді ж реструктуризація підприємства переслідує такі стратегічні цілі, як збільшення прибутків власників, а санацію необхідно розглядати, як один з різновидів реструктуризації, проведеної з метою оздоровлення.

Згідно з теорією стратегічного управління реорганізація основних цілей фінансово-економічного розвитку підприємства в перспективі, яка розглядається, має супроводжуватися відповідною структурною перебудовою, що становить зміст процесу реструктуризації [6, с. 46].

Метою проведення реструктуризації може також бути підвищення інвестиційної привабливості підприємства, перед приватизаційна підготовка або здійснення антимонопольних заходів.

Порівняно новим поняттям у сучасному бізнес-лексиконі є реінжиніринг, який застосовується у сфері організації виробництва, управління та реалізація продукції і означає, згідно з визначенням професора Гарвардської школи бізнесу М. Хаммера (він вважається засновником цієї теорії), фундаментальне переосмислення і радикальне перепланування бізнес-процесів компанії, яке має на меті суттєве поліпшення показників їх діяльності, різке скорочення затрат, зростання якості сервісу і швидкості обслуговування клієнтів. Реінжиніринг передбачає глибокі перетворення, відносна величина яких сягає 40 %. Він асоціюється зі “ створенням компанії заново ”, тобто повною перебудовою внутрішніх процесів і технологій, здійснення операцій фірми з метою підвищення загальної ефективності бізнес-процесу. Створення організації, яка швидко реагує на зміни ринкового середовища [3, с. 40]. З огляду на це, можемо визначити реінжиніринг, як найбільш глобальні перетворення в рамках реструктуризації, тобто її різновид, поряд із реорганізацією.

Виконавши необхідне узагальнення поняття реструктуризації, в ньому можна виділити такі аспекти:

мета реструктуризації подається авторами, як “ трансформація системи управління та відносини форм власності; фінансове оздоровлення”;

предмет реструктуризації – “перебудова бізнесу”, “заходи щодо структурної перебудови”, “проблеми організації”, “радикальна зміна структури і системи керування”;

об’єкт реструктуризації – “структури органів управління”, “технологічна, фінансово-економічна, соціально-кадрова, законодавча сфери”, “підприємство як цілісний технологічний організм”. У даному випадку проглядаються різнорівневі об’єкти, тобто галузеві об’єднання підприємств, окремі підприємства та їх ланки;

інструментарій реструктуризації – “розвиток конкуренції, приватизації підприємств”, “маркетинг та створення інформаційних систем”, “професійна допомога з боку спеціалістів з консалдінгу”.

Висновки. В результаті можна сформулювати узагальнене визначення реструктуризації: це – фундаментальне переосмислення і радикальна зміна структури системи управління. З метою оздоровлення фінансово-економічного, технологічного, соціально-кадрового, адміністративного середовищі суб’єкта господарювання шляхом оновлення змісту господарських процесів.

Віднайдені в результаті систематизації характеристики показали, що предмет реструктуризації слід розглядати у двох площинах. З одного боку, це – “спосіб”, “заходи”, “прийом”, тобто категорії, одномоментні за характером; з другого – “процес”, “переустрій”, “змінення”, “система реформ”, “діяльність”, тобто переутворення у часі та просторі. Об’єкти та інструментарій реструктуризації – однозначно “процесоорієнтовані”.

Таке розмежування понять, на вашу думку, представляє процес реструктуризації як певну послідовність дій, які піддаються прогнозуванню, плануванню й управлінню у рамках реального інвестиційного проекту.

Характерною особливістю реструктуризації є участь у структурних перетвореннях держави, тобто це не стихійний, а цілком регульований процес, внаслідок якого відбувається зміна ролі і значення окремих галузей в економіці, оптимізація їх розміщення по території регіону, якісно корегується структура зайнятості, змінюється технологія й організація виробництва, масштаби та напрямки інвестицій, соціально-психологічній, освітній рівень робочої сили.

Але слід пам’ятати, що реструктуризація – це не панацея від усіх бід, але один з ефективних ринкових інструментів розвитку вдалого бізнесу. Невдачі реструктуризації окремих підприємств говорять скоріше про недостатньо обмірковану обпрацьовану організацію її проведення, ніж про недолік її як методу.

Використані джерела інформації:

1. Амоша О.І. Реструктуризація промисловості (організаційно-економічні аспекти) // Вісник національної академії наук України. – 1998. - №9. – с. 33-41.
2. Андрущак Є.М. Діагностика банкрутства українських підприємств. Фінанси України. – 2004. № 9.

3. Білик М. Необхідність реструктуризації державних підприємств на сучасному етапі // Економіст. №2. – 2000. – с. 46
4. Тютюнник А.В. Реинжиниринг как эффективное средство решения проблем банков // Деньги и кредит. - №2. – 2000. – с.40.
5. Копилюк О.І., Штангерт А.М. Фінансова санація та банкрутство підприємств: навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. с. 168
6. Терещенко О.О. Контролінг у системі антикризового управління підприємством: Фінанси України. –2001. - №12. – с. 56.
7. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2000.

УДК 658:005.622:33

Ружицький А.В.,
аспірант НТУУ “Київський політехнічний інститут”;
Томчишен О.О.,
магістрант, ПДАТУ

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ВЗАЄМОРОЗРАХУНКІВ ПІДПРИЄМСТВА

В даній статті запропоновано розглядати поняття „розрахунки” як стан грошових відносин в розрізі „дебітор-кредитор”. Також в даній статті розроблено систему агентських відносин, яка утворює сутність взаєморозрахунків підприємства та визначено найбільш загальний розподіл розрахунків підприємства з іншими учасниками агентських відносин.

В данной статье предложено рассматривать понятие „расчеты” как состояние денежных отношений в разрезе „дебитор-кредитор”. Также в данной статье разработана система агентских отношений, которая образует сущность взаиморасчетов предприятия и определено наиболее общее разделение расчетов предприятия с другими участниками агентских отношений.

In this article proposed to consider the concept of "settlements" as a condition of monetary relations in the context of "debtor-creditor." Also in this paper has developed a system of agency, which forms the essence of the settlement enterprise, and determined the most general division of the company settlements with other members of agency.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Економічні взаємовідносини з іншими суб'єктами господарської діяльності, фізичними особами, державою є об'єктивною необхідністю діяльності кожного підприємства. Адже, підприємства, які реально функціонують, завжди реалізують свої товари, продукти чи послуги іншим суб'єктам на ринку. В таких відносинах підприємство чи організація виступає як продавець, а інші підприємства, фізичні особи, державні органи, інші суб'єкти господарювання як покупці та замовники. Умови реалізації товарів та послуг можуть бути різними, але, як правило оплата послуг чи продукції не здійснюється миттєво, що зумовлює існування такої категорії